

עסקה עם השמן

קסטנר הגיש תביעת דיבה נגד גרינוולד, וכמו אוסקר וויילד בזמנו, אשר יגור בא לו - שופט בית-המשפט המחוזי, בנימין הלוי קבע, כי ההאשמות שהועלו על-ידי גרינוולד כנגד קסטנר בדבר שיתוף הפעולה שלו עם הנאצים הוכחו, וכי "קסטנר מכר את נשמתו לשטן". מרודף, הלה הפך לנרדף.

מאחר שפסק-הדין הטיל דופי גם במפא"י, החליטה הממשלה לערער לבית-המשפט העליון (ע"פ 232/55 היועמ"ש נ' גרינוולד, פ"ד יב 2017). בינואר 1958 החליט בית-המשפט, ברוב של שלושה מתוך חמישה, כי קסטנר לא שיתף פעולה עם הנאצים וכי בנסיבות מסוימות על המנהיג להסתיר עובדות מן הציבור. הכרעה זו לא סייעה רבות לקסטנר, אשר נרצח כעשרה חודשים קודם לכן על-ידי לאומן קיצוני.

ישאל השואל: אם נניח כי קסטנר ידע בידיעה ברורה, כי ממילא כל יהודי הונגריה יוצאו להורג בטווח הקצר, וכי נגזרה עליהם מיתה, מדוע שלא יעשה מאמץ להציל את מי שיוכל? מה פסול בכך? נותר שאלה זו להמשך.

שוטרי בני ישראל

דוגמה אחרת, שאף לה מצאנו אזכור בשואה הינה התופעה המכונה "שוטרי בני ישראל" בגלות מצרים, או קאפו, בשואה הנוראה. והיא ה"עסקה" שכורת הצורר עם חלק מהעם, מציע להם תנאי עבדות משופרים, או חופש, בתמורה להסכמתם לשמש כשוטרים-קלגסים על אחיהם.

התורה מספרת לנו כי פרעה העמיד מבני ישראל שוטרים על העבדים, אשר האיצו בהם מדי יום לסיים את מלאכתם. כאשר הוחמרו הדרישות השוטרים נדרשו להאיץ בישראלים לעבוד קשה יותר, אולם הם סירבו להכות את אחיהם והתוצאה היתה: "ויכוחו שוטרי בני ישראל" (שמות ה', י"ד).

ושוב תעלה השאלה: הרי הצורר יבחר ממילא אנשים מבינינו לצורך העבודה המאוסה. אמנם זו עבודה מאוסה, אולם "טוב הכלב החי מהאריה המת" (קהלת). אם לא אני, יבוא מישהו אחר. אז מדוע לא להציל את עצמי?

הפיצויים מגרמניה

סוגיה נוספת שהיתה שנויה במחלוקת עזה בקום המדינה היתה השאלה האם ראוי לחתום על הסכם השילומים מגרמניה? האם מותר לנו לקבל "פיצוי" בגין נזקי השואה? האם אין בכך משום כריתת עסקה עם השטן?

יטען הטוען – הרי אף אחד לא משלה את עצמו כי באמת הפיצויים האלה ימחקו את הפשע הנורא. ודאי אין בחומרת המעשה כדי לפטור את הגרמנים מחובת פיצוי. ובכן, מה הבעיה?

גיליון זה נכתב בשולי עסקת החלפת השבויים שבין ישראל לבין ארגון החזבאללה. עסקה זו מעוררת שאלות מוסריות ומשפטיות כאחת, שהתשובות עליהן אינן קלות ופשוטות.

אחת מהדילמות המתעוררות בעסקה כזאת (להבדיל מהדילמה, למשל – מהו המחיר הראוי, אם בכלל, וכדומה) הינה עצם ההתקשרות בעסקה עם "צד שכנגד", המהווה מבחינתנו הרוע בהתגלמותו.

"הרוע בהתגלמותו" נקרא לו, לא רק מכיוון שהוא אינו בוחל בשום אמצעי לקידום מטרותיו, אלא משום שהוא אינו מהסס בעריכת משחק ברגשות ועצבים של עם שלם, ונראה בעליל שהוא נהנה מכל רגע. מדובר באדם שאין לו עכבות וגבולות אשר... מכר את נשמתו לשטן.

הדילמה העולה במקרים כאלה – האם כלל מוצדק לעשות עסקה עם אנשים כאלה? מהם ההיבטים הקשורים לכך?

דוגמאות נוספות

בטרם נתייחס לשאלה זו לגופה, נעלה מספר דוגמאות נוספות לעסקאות כאלה, ונבחין אותן מעסקאות אחרות.

בשם "עסקה עם השטן" אני קורא לעסקאות שלא מבחירה חופשית אלא מכורח, בהן נוצר צורך בר הצדקה, לעריכת עסקה כזאת (והדוגמאות להלן ימחישו זאת). בכל אלה השאלה המתעוררת הינה האם ראוי להתקשר בעסקה כזאת, ומה המחיר שראוי כי נשלם, על מנת שלא נזדקק לה.

השואה ופרשת גרינוולד

המקרה הקלאסי המתעורר במסגרת סוגיה זו הינו הצורך הקיומי של יהודים לערוך "עסקאות" עם השטן הגרמני. "עסקאות" כגון – הקהילה תדאג שמכסה של X יהודים תעלה לרכבות, על מנת שיתר חברי הקהילה יותרו בחיים.

אחת הפרשיות שהסעירו את המדינה היתה פרשת קסטנר. קסטנר, פקיד בכיר במשרד המסחר והתעשייה ומועמד מטעם מפא"י לכנסת השנייה, אולץ להתעמת בבית המשפט עם האשמה (שהועלתה כנגדו על-ידי מלכיאל גרינוולד), כי הוא שיתף פעולה עם הנאצים בהשמדת יהודי הונגריה בזמן מלחמת העולם השנייה, ובכך שהיה שותף להסתרת דבר סכנת ההשמדה מיהודי הונגריה, על מנת להציל כ-1,700 יהודים "מיוחסים", ביניהם קרוביו וחבריו, שהותר להם בעקבות מאמציו לעזוב את בודפשט לשווייץ; כמו כן הואשם על-ידי העיתונאי הנ"ל בסיוע להצלת הפושע הנאצי קורט בכר על-ידי מתן עדות לטובתו במשפטי גירנברג.

הטיעון הרציונלי: תורת המשחקים

אחד הטיעונים הבעייתיים ביותר הינו הטיעון הרציונלי, השאוב מתורת המשחקים. תורת המשחקים מתייחסת לשחקן הרציונלי, והמסקנה העולה ממנה הינה כי השחקן הרציונלי, ברצותו למקסם את רווחיו, יגיע למסקנה, כי תמיד כדאי לו לבגוד בחברו ואין זה משנה אם לשם כך עליו לערוך עסקה עם השטן או דווקא להימנע ממנה.

כך, למשל, עסקת קסטנר עם הגרמנים, אילו התקיימה, הינה ראויה מכיוון שהיא רציונלית. והוא הדין לגבי עסקה עם סדאם חוסיין, ולעומת זאת אסור היה לקיים את העסקה עם החיזבאללה (קרי, היה צריך "לבגוד" בחיילים) שכן המחיר התוצאתי המסתבר של שחרור מאות מחבלים הינו יותר הרוגים בשנים הקרובות.

לכאורה, קשה להתווכח עם ההיגיון, אולם "הבעיה" של הטיעון ההיגיוני, אשר כל כך מטריד את חוקרי תורת המשחקים, הינו הניגוד המוחלט שלו לכל האינטואיציות הבסיסיות ביותר שלנו. הרי בסופו של יום איננו רק חיות קרות וחסרות רגש, האין זאת...?

טיעון זה, הרציונלי, הינו כה חזק, אשר דומה שכמעט אין צורך להוסיף טיעונים נוספים, ויש לעבור לטיעוני הנגד. עם זאת, נתייחס להלן למספר טיעונים אפשריים נוספים. בנוגע לתורת המשחקים הרחבנו בגיליון 51 (**משפט ומשחק**), עיינו שם.

צידוקים מוסריים

כמעט תמיד ניתן למצוא צידוקים מוסריים (להבדיל ממשפטיים) לקיומה של העסקה.

לדוגמה: הערך של פדיון שבויים הוא ערך מוסרי גבוה מאוד, של אחדות בעם והערבות ההדדית, לה מחוייבים כולנו, שלא לנטוש שבוי בצפרני השטן.

דוגמה נוספת: הערך של קיום הבטחה, של אי כפיות טובה, של "תדע כל אם עבריה..." הוא ערך כל כך חשוב, עד כי הוא גובר על כל מחיר אלטרנטיבי.

ועוד: הערך של חיי אדם ושמירה עליהם הוא כה גבוה, שכאשר יש אפשרות ודאית להציל חיי אדם, עדיפה זו על פני האפשרות כי תוצאת שיתוף הפעולה, ודווקא היא, תגרום לתוצאה בלתי מקווה. כך, למשל, יתכן וחלק מהמחבלים המשוחררים יחזרו לסורם. אולי כן ואולי לא. ממילא קיימים אלפים של מחבלים המעוניינים לעשות הכל בשביל לפגוע בנו. ואין הספק מוציא מידי הודאי.

והוא הדין לעניין עסקה עם סדאם. אין ספק שהוא חייב להיענש על העבר, אולם קיים גם הערך של שמירה על האנושות מפני נפילת נשק להשמדה המונית בידי ארגונים מפוקפקים ויש לעשות כל מאמץ להגיע אליו. זו הרי היתה תכלית המלחמה מלכתחילה.

על פי טיעון זה, מוצדק יהיה לעשות עסקה עם השטן, כאשר בצד הנימוק הכלכלי יעמוד גם צידוק מוסרי.

הבעיה הקשה יותר מתעוררת, כאשר הנימוקים המוסריים מצדדים דווקא במסקנה ההפוכה.

"עדי מדינה"

לעתים נוצר מצב, לפיו לצורך הפללת פלוני או פלוני, או לצורך קבלת מידע אחר, יש להגיע להסכם עם פושע שאינו יותר "צדיק" מהם ואולי ההפך הוא הנכון. האם יש מקום לכרות עסקה עם הפושע?

לדוגמה: לאחרונה נתפס סאדאם חוסיין, אולי האדם היחיד עלי אדמות שידוע ומסוגל לספר לאמריקנים היכן מוחבא הנשק להשמדה המונית של עיראק. האם יש מקום לכרות איתו עסקה: חיים (שללא ספק הוא אינו ראוי להם) תמורת מידע?

טען הטוען – ממילא הוא אינו יכול להזיק בשלב זה. עלינו להיות פרגמטיים, ולהציל את הנשק האמור מידיים מסוכנות. מדוע לא להותיר אותו בחיים בכלא לתקופה זו או אחרת, תמורת הצלת חיים?

עסקאות עם טרוריסטים

סוגיה נוספת שעלתה בשנות קיומנו, ולא רק אצלנו, הינה סוגיית עסקאות עם טרוריסטים – האם יש לנהל אתם מו"מ? האם יש להיעתר לדרישותיהם? גישתה של ארה"ב, למשל, הינה כי אין לנהל מו"מ עם טרוריסטים.

זו היתה גם גישתה של ישראל, אשר הובילה אותנו אף למבצעים הרואיים – האלטרנטיבה לאי ניהול המו"מ – כמו שחרור חטופי מטוס סבנה, מבצע יונתן ועוד.

אולם בשנות השמונים הסתמן שינוי למגמה עם "עסקת ג'יבריל" שהוותה תקדים לעסקאות נוספות.

לכל ה"עסקאות" האמורות יש צד משותף, והוא כי מדובר במצבים בהם אחד הצדדים הוא ה"רע" אשר איננו מעוניינים לתת לו לחמוק בשלום מעונש, אולם הנסיבות מחייבות אותנו לכאורה לנהוג ב"היגיון" (ואליו נחזור בהמשך) ולבצע את העסקה.

מצב שונה לחלוטין, מבחינת ההתייחסות אליו, הוא כאשר אין "צד רע", אלא שני קורבנות. אחת הדוגמאות המצמררות לכך הינה הסיפור התלמודי על שתי נשים בתקופת החורבן, המגיעות לחכם להתדיין על "עסקה" מפוקפקת – בשל הרעב הנורא הסכימו שתיהן כי ליום אחד יהרגו תינוק של האחת ויאכלו אותו, ולמחר יהרגו את התינוק של השניה; הראשונה קיימה את חלקה בעסקה ואילו השניה סירבה. האם יש ליתן "צו אכיפה", בהתחשב בעובדה כי ממילא התינוק לא יחזיק ימים ארוכים וממילא ימות ברעב, וחבל שיסבול...?

בגיליון הנוכחי לא נתייחס לדילמות אלה, של מאבק בין שני קורבנות, אשר ללא ספק יוצרות בעיות משפטיות ומוסריות קשות יותר מאשר הדילמות המתוארות לעיל.

טיעונים אפשריים בעד

הסוגיה של עסקה עם השטן מעלה דילמות קשות מנשוא ודומה שכמעט תמיד אין תשובה שהינה מוצלחת במאת האחוזים, אלא יש לברור את הרע במיעוטו. נבחן להלן מספר טיעונים אפשריים בעד ונגד.

טיעונים אפשריים – נגד

בצד הנגדי ניתן להעלות נימוקים לא פחות חשובים, שלעתים הינם הצד השני של הטיעונים הקודמים:

לא להיכנע

עסקה עם השטן נעשית בדרך כלל מעמדה של חולשה. איננו אוהבים להיכנע, ואיננו רוצים להראות שנכנענו. ניתן לומר שקמה חזקה, לפיה לא יכול לצאת משהו טוב מעסקה הנכרתת תוך כניעה.

עם שטן לא נושאים ונותנים

צידוק אינטואיטיבי ולא רציונלי. ככל צידוק אינטואיטיבי, לא ניתן לנמק אותו, אולם דומה שאין צורך, שכן הנימוקים באים ברובד השני. ברובד העמוק, הפנימי, אין הם טעונים הסבר. וכי צריך להסביר מדוע אסור לעשות עסקה עם השטן? ...

נציין כי הגישה האינטואיטיבית הינה אחת הגישות המקובלות במוסר, לפיה לא ניתן להגדיר "טוב" מהו, והאינטואיציה שלנו הינה המצפן הטוב ביותר לכך. עצם ההירתעות הראשונית מעסקה כזאת מלמדת על כך, ואילו הדיון בסוגיה זו יכניס לנו ספקות הנובעים מהשיקולים הרציונליים, אלא שאלה תמיד, בעימות עם האינטואיציה, צריכים להפסיד, אלא אם "תתבלבל"

לא אמין

טענה נוספת הינה שהשטן אינו יכול להיות אמין. לא ניתן לסמוך עליו שיבצע את העסקה. ובמקרים כאלה אין מקום לסכן כל כך הרבה בעבור הבטחות מפוקפקות. הדבר נרמז גם בבניא ישעיהו (כח, טו):

"פִּי אִמְרָתָם, כְּרַתְנוּ כְּרִית אֶת-מִוְתָּה, וְעַם שְׂאוֹל עָשִׂינוּ חַזָּה; שׁוֹט שׁוֹטֶה פִּי יַעֲבֹר לֹא יָבוֹאנוּ, פִּי שְׁמָנוּ כְּזָב מִחֶסְנוּ וּבְשָׂקֶר נִסְתָּרְנוּ"

הטווח הקצר והטווח הארוך

מעבר לנימוקים האחרים טיעון חזק מאוד הוא שהשטן אינו יודע מנוח, ו"אם תתן לו יד אחת, הוא יבקש שתי ידיים". קרי, אם תיכנע לו הפעם, הוא יודע כי בפעם הבאה הוא שוב יצליח. הדבר רק יעודד אותו לפעול שוב. הדבר רק יעודד חטיפת חיילים לצורך מיקוח, שכן התיאוריה עובדת.

החוזק שבו הוא הרציונליות שלו. זה למעשה טיעון רציונלי, אשר מנסה להקנות "ערך נוכחי שלילי" לתוצאות העסקה, אשר גובר על ה"ערך החיובי" המתקבל כתוצאה ממנה בטווח הקצר. עם זאת, המתנגדים לטיעון זה יטענו אחת מן השתיים:

[1] אף אחד אינו פטרונו של העתיד ואין הספק מוציא מידי הודאי. נימוק זה יפה תמיד כאשר הטיעון הנגדי הוא תוצאות עתידיות שאינן ודאיות.

[2] גם העבר מלמד כי עסקאות כאלה נערכו גם בעבר ולא הובילו "למגפה", קרי גם עסקת ג'יבריל לא הובילה לחטיפת חיילים כמעשה של יום ביומו. עובדה היא, כי לא נחטפים חיילים – ואין הסיבה משנה (אם מכיוון שהם לא מעוניינים או

צידוקים משפטיים

לעתים אילוץ משפטיים מחייבים אותנו לעשות עסקה עם השטן. לדוגמה – המחויבות המשפטית, ולא רק המוסרית של הצבא לעשות הכל לשחרר את חייליו או להביאם לקבר ישראל, האין זו מחויבות משפטית? האם זו "רק" מחויבות מוסרית / ג'נטלמנית?

וניתן לחשוב על סיטואציות נוספות, בהן מתקיימים צידוקים משפטיים נוספים, כגון מחויבות המדינה כלפי אזרחיה לשמירה על סדר, ודאות ויציבות, מחייבות אותה להגיע לעתים לעסקאות טיעון, כמוצא של אין ברירה.

ההכרח לא יגונה

אכן, זהו אחד הפתגמים היותר מקובלים. לא ניתן לגנות מי שהיה נתון תחת כורח ומחוייב לעשות את אשר עשה. אילוץ גורמים לאדם שלא יהיה רציונאלי. אילוץ מכניסים אדם למצוקה, למצב פגיע, למצב בו הוא זקוק לעזרה, ואין אנו יכולים "לזרוק אותו לכלבים", ולו מהסיבה הפשוטה שלא היינו רוצים להקים חברה שכך תנהג כלפינו אם חלילה גם אנו נזדקק לה.

הימנעות ממצבים בלתי הפיכים

"אם אתה מאמין שאתה יכול לקלקל, תאמין שאתה יכול לתקן"

הרב נחמן מברסלב

אכן, עלינו להיזהר, במסגרת הפעלת שיקול הדעת, מפני פתרונות שייצרו מצב בלתי הפיך. זה אחד הנימוקים החזקים כנגד התרת "רצח מתוך רחמים". יתכן וכיום החולה מיואש, וסבור כי אין מזור למחלתו. אם תהרוג אותו, לבקשתו, ומחר תימצא התרופה הגואלת, לא תוכל להחזירו מקברו.

כך גם כאן – לעתים נוצר "חלון הזדמנויות" שהחמצתו משמעה היעדר אפשרות לתקן את הנזק שייגרם. הדוגמה הקשה והכואבת ביותר בזיכרון הקולקטיבי שלנו הינה, כמובן, רון ארד. ויתכן, ולא פחות מכך, גם אילן רמון ז"ל.

לעומת זאת, ודווקא משום כך, מה שהיום נראה כ"טאבו", מחר עשוי להשתנות, ורק יחמיר את תחושת ההחמצה. הדוגמה הקלאסית לשינוי הלך הרוחות הינה דווקא השואה. מחקרים מלמדים, כי ההתייחסות שלנו לשואה ולתוצאותיה עברו שינוי גדול עם השנים.

כך, בעוד שקסטנר נחשב כ"בוגד" בשנות החמישים, ניתן לראות את ההתייחסות אליו בצורה חיובית בהרבה עשרות בודדות של שנים לאחר מכן, הרואות אותו כקורבן, אשר במקומו ספק אם מישוה מאיתנו היה נוהג אחרת. התייחסות דומה ניתנת גם כלפי אוקסר שינדלר. זוכרים את הסרט "רשימת שינדלר"? ספק רב אם היה עובר המסר שלו שלושים שנה קודם לכן.

מומלץ לקרוא את המאמר המעניין של דן לאור: "השינוי בדימויה של השואה, הערות על ההיבט הספרותי", **קתדרה** לתולדות ארץ ישראל ויישובה, חוברת 69 (ספטמבר 1993).

עסקאות עם השטן – היסטוריה

מאטריית "עסקאות עם השטן" היוותה בתקופת ימי הביניים, ואף בתקופה הגותית המאוחרת יותר, היוותה מקור ענף לספרות של אותה תקופה, ספרות אימה הכוללת שדים, רוחות, מלכנוליה, וכדומה.

האשמת היריב בכישוף היתה דרך כמעט עממית להיפטר מגורמים בעייתיים, אשר רק המוות יגאל את הנשמה המיוסרת מהברית הטמאה. ועל מנת להפחיד את ההמון אף יותר, היה צריך להתקיים לעתים טקס של שריפת הגופה והשמדת אפרה, על מנת שלא ייותר ממנה כל שמץ של גורם רע.

באותה תקופה מרבית משפטי הכישוף נערכו כנגד נשים. די אם נסתפק במשפט המכשפה הגרמניה (1587), משפטה של ז'אן ד'ארק (1431), המיילדת מרגרט ג'ונס (1648), ועוד.

משפטים אלה העסיקו את מערכת המשפט דאז ואף את דעת הקהל, אשר היה מגיע בהמוניו לצפות בהם, על עצם ההזדמנות לצפות ב"מכשפה אמיתית", לשמוע רכילות ועדויות מצמררות במהלך המשפט של אנשים שנפגעו ממנה ו/או ראו אותה עושה מעשים-שלא-יעשו כאלה ואחרים עם דמויות מפוקפקות, לרבות ההנאה שבפחד הנובע מהן, ולראות לאחר מכן את המכשפה עולה על המוקד ומחזירה את נשמתה לבורא.

לסיום – חידה ובדיחה

חידה

סוגיה זו של עסקה עם השטן זכתה גם להתייחסות פילוסופים. טלו, למשל, את הדוגמה הקלאסית לצורך ניתוח תיאוריית ההחלטה האינסופית (INFINITE DECISION THEORY): תארו לכם ח"ו שהיגעתם לגיהנם למאסר עולם ללא חנינה, ואתם סובלים ייסורים עצומים. השטן בוחר בכם מכל האחרים ומציע לכם את העסקה הבאה: "בידי יש מטבע. אמור לי מתי אזרוק אותה באויר. אם המטבע יפול על "עץ" – יצאת. אם לא, תישאר כאן לנצח. אינך חייב להחליט היום. תוכל להחליט מחר. מחר אזרוק את המטבע פעמיים. די בכך שהמטבע יצא על "עץ" פעם אחת מתוך ארבע פעמים, ותוכל לצאת. בעוד יומיים, אם תבחר, אזרוק את המטבע שלוש פעמים, וכן הלאה. אולם דע לך, כי תוכל להורות לי לקחת את הצ'אנס רק פעם אחת. ועתה השאלה: מתי תקחו את הצ'אנס? מצד אחד, אתם סובלים ייסורים עצומים. מאידך, כל יום שאתם ממתינים מגדיל את הסיכוי?¹

... ובדיחה

השטן פנה לעורך-דין תאב הצלחה, והציע לו את העסקה הבאה: "אם תשמע לי, אתה תנצח בכל התיקים שלך, תרויח כפול, תעבוד פחות, בגיל 40 תמונה לבית המשפט העליון ותחיה עד גיל 100". שואל עורך הדין: "ומה בתמורה?" משיב השטן: "עליך למכור לי את נשמתך, נשמת אשתך ונשמת ילדיך". שואל עורך הדין: "אני לא מבין... איפה ה-catch?"

מכיוון שאיננו נותנים להם). במצב כזה יש להעדיף עשיית עסקה לפני שיהיה מאוחר.

תיאוריית ההסכמה והלגיטימציה

טיעון נוסף נובע מעצם מהות המונח "חווה". חווה, או הסכם, הינו שיאו של תהליך, המתחיל במצב בו שני צדדים נמצאים משני צידי המתרס, והמסתיים במצב בו הצדדים גישרו על הפערים ביניהם ונמצאים למעשה במקומות קרובים.

כך, כאשר איננו נושאים ונותנים עם השטן, ומוכנים לשלם מחיר יקר, אנו מראים לעצמנו ולעולם מיהו הרע ומיהו הקורבן. אולם כאשר אנו מוכנים לשאת ולתת אתו, לתת לו לגיטימציה ואף לשתף אתו פעולה, הרי בכך, בין במישרין ובין בעקיפין אנו מתקרבים אליו ובכך הוא מנקה את עצמו (ולו חלקית) מתדמית הרע ואנו לוקחים אותה על עצמנו.

כמה פעמים שמענו בעבר את הביטוי: "אם הסתדרתם, אז הכל בסדר". כך ניתן לומר גם כאן – "הם הסתדרו", אם אם הסתדרו אז כנראה שגם החיזבאלה קצת צודק וגם הישראלים קצת צודקים – "אין צודק ולא צודק" ולא חסר הרבה שאנו נהיה הכובשים והם יהיו לוחמי החופש...

על כן, לפי הטיעון הזה, מוטב (עד כמה שמצמררת מילה זו בהקשר זה) שלא לעשות את העסקה על מנת שהעולם יבין מי הרע האמיתי. שכן, אם הטרור יקבל לגיטימציה ולו חלקית, הדבר יעודד אותו להמשיך.

נימוקים משפטיים ופטרנליסטיים

לעתים הסכמים כאלה עלולים להיות מנוגדים לתקנת הציבור, או להוות הסכמים בלתי חוקיים, ואז קיימת עילה להכרזה על בטלותם. לעתים אלה ייכרתו מחמת כפייה וכורח, ואז יעניקו עילת בטלות מחמת פגם ברצון.

נימוקים אלה משולבים עם נימוקים מוסריים-פטרנליסטיים, כגון הפגיעה באוטונומיה של הרצון, וכן שמי שמסכים לעסקה אינו באמת רוצה בה אילו היה "מאחרי מסך הבערות", אולם הוא לא מצוי במצב שבו הוא מסוגל לחזור לשם, הוא כבר אינו אובייקטיבי, ועל כן חייבים להיות רציונליים ולהתעלם מרצונותיו.

הפתרון: הכרעה אד-הוק

אין פתרון פלא למקרים כאלה. הפתרון היחיד שנוכל לומר הוא, כי אין מקום לשלול אותם לעולם, ואין מקום לקבלם מראש. יש לשקול היטב תמיד את כל השיקולים מכל הצדדים וההיבטים, ולאחר מכן להכריע.

ההכרעה לעולם אינה קלה, אולם נחזור ונאמר – לא מדובר בהכרעה שבין 0 ל-100, אלא בין רע לרע במיעוטו. ואולי כך ניתן לראות זאת בצורה ברורה יותר.

עצה אחרת שהייתי יכול ליתן במסגרות כאלה הינה – כאשר בחנו את כל ההיבטים קדימה ואחורה, ולאחר הפעלת שיקול דעת מירבי היגענו להחלטה הטובה ביותר שלנו – לבצע אותה! לא לחשוב עליה פעם נוספת, שהרי הדילמה קיימת וממילא היא תצוץ ותבלבל אותנו.

¹ ניתוח השאלה והפתרון המוצע מופיע במאמר באנגלית בן 31 עמודים. אם הינכם מעוניינים לקבל אותו במייל, נא צרו קשר עימנו.